

JAHON IQTISODIYOTIDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH STRATEGIYALARI

Farg'ona Politexnika instituti talabasi

Boboyev Shodiboy Alxamzoda

e-mail: boboyevshodiboy911@gmail.com

Farg'ona Politexnika instituti talabasi

Maxmudov Azizbek Dodoisovich

e-mail: Az18121517@gmail.com

Annotatsiya: Texnologik taraqqiyot, ekologik muammolar va iqtisodiy nomutanosiblik bilan ajralib turadigan tez o'zgarib borayotgan global muhitda jahon iqtisodiyotining rivojlanish strategiyalari xalqlar va shaxslarning kelajagini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqola global iqtisodiyotdagi muammolar va barqaror o'sishni ta'minlash uchun zarur bo'lgan ko'p qirrali yondashuvlar ustunlarni ko'rib chiqadi. Bundan tashqari Global iqtisodiyotda YaIM darajasi bo'yicha bir qancha davlatlarning umumiy statistikasi tahlil qilindi.

Kalit so'zlar: Iqtisodiyot, YaIM, strategiya, ilg'or texnologiya, innovatsiya, savdo, ijtimoiy farovonlik, moliya.

ПРОБЛЕМЫ И СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

Аннотация: В быстро меняющейся глобальной среде, характеризующейся технологическим прогрессом, экологическими проблемами и экономическим неравенством, стратегии развития мировой экономики играют решающую роль в формировании будущего наций и отдельных людей. В данной статье рассматриваются проблемы, стоящие перед мировой экономикой, и многогранные подходы, необходимые для обеспечения устойчивого роста. Кроме того, была проанализирована общая статистика ряда стран по уровню ВВП в мировой экономике.

Ключевые слова: Экономика, ВВП, стратегия, передовые технологии, инновации, торговля, социальное обеспечение, финансы.

PROBLEMS AND DEVELOPMENT STRATEGIES IN THE WORLD ECONOMY

Abstract: In a rapidly changing global environment characterized by technological progress, environmental problems and economic disparity, the development strategies of the world economy play a decisive role in shaping the future

of nations and individuals. This article examines the challenges facing the global economy and the multifaceted approaches needed to ensure sustainable growth. In addition, the general statistics of several countries on the level of GDP in the global economy were analyzed.

Key words: Economy, GDP, strategy, advanced technology, innovation, trade, social welfare, finance.

Kirish

Bugungi o'zaro bog'langan global muhitda jahon iqtisodiyoti barqaror rivojlanish strategiyalarini talab qiladigan ko'plab muammolar va imkoniyatlarga duch kelmoqda. Iqtisodiy taraqqiyot, ijtimoiy tenglik va ekologik barqarorlikka intilish davlatlar tez texnologik taraqqiyot, iqlim o'zgarishi, geosiyosiy o'zgarishlar va ijtimoiy-iqtisodiy nomutanosibliklarning ta'siri bilan kurashayotganda tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan qabul qilingan rivojlanish strategiyalari jahon iqtisodiyotini shakllantirishda, o'sish sur'atlariga, resurslar taqsimotiga, boylik taqsimotiga va ijtimoiy farovonlikka ta'sir etishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Asosiy qism

Mavjud tendentsiyalar, muammolar va imkoniyatlarni har tomonlama tahlil qilish orqali ushbu maqola jahon iqtisodiyotida murakkabliklarni bartaraf etishga va barqaror rivojlanishga yordam berishga intilayotgan siyosatchilar, rahbarlar va manfaatdor tomonlar uchun tushuncha va tavsiyalar berishga qaratilgan. Turli istiqbollarni, empirik dalillarni va nazariy asoslarni sintez qilish orqali ushbu maqola global iqtisodiyotda inklyuziv, innovatsion va barqaror o'sishni rag'batlantirish bo'yicha samarali strategiyalar bo'yicha davom etayotgan muloqotga hissa qo'shishga intiladi.[1]

Metodologiya: Metodologiya bo'limida jahon iqtisodiyotining rivojlanish strategiyalarini o'rganishda qo'llaniladigan tadqiqot yondashuvi, ma'lumotlar manbalari va analitik usullar ko'rsatilgan. U barqaror iqtisodiy o'sish va barqarorlikni rag'batlantirishda turli strategiyalar samaradorligini tekshirish uchun amaliy tadqiqotlar, qiyosiy tahlil va ma'lumotlarga asoslangan baholashni o'z ichiga olgan sifat va miqdoriy tadqiqot usullarining kombinatsiyasini o'z ichiga olishi mumkin.

Xalqaro valuta jamg'armasi prognoziga ko'ra, 2024 yil yakunlari bo'yicha dunyo mamlakatlarining umumiy YaIM hajmi 107 trln dollarga yetadi.

Amerika Qo'shma Shtatlari (2023)¹

YaIM	26,85 trln dollar
Aholi jon boshiga YaIM	80 030 dollar
Yillik YaIM o'sish sur'ati	1,6 %
Global YaIMdagi ulushi	25,54 %

1-jadval

AQSH jahon iqtisodiyotida deyarli 26 foizini egallab turibdi. Mamlakat YaIM yillik 1.6 % ga o'sgan. AQSh 1960 yildan to hozirgacha dunyoning eng yirik iqtisodiyoti va eng boy mamlakati maqomini saqlab kelmoqda. Qo'shma Shtatlar iqtisodiyoti xizmat ko'rsatish, ishlab chiqarish, moliya va texnologiya kabi turli xil tarmoqlardan tarkib topgan.

Xitoy (2023)²

YaIM	19,37 trln dollar
Aholi jon boshiga YaIM	13 720 dollar
Yillik YaIM o'sish sur'ati	5,2 %
Global YaIMdagi ulushi	18,43 %

2-jadval

Xitoy 1960 yilda dunyoning eng kuchli to'rtinchi iqtisodiyoti bo'lgan bo'lsa, 2023 yilga kelib 2-o'ringa ko'tarildi. Tahlilchilarning ta'kidlashicha, 2030 yildan keyingi davrda Xitoy AQShni ortda qoldirib, dunyoning birinchi raqamli iqtisodiyotiga aylanishi mumkin. Xitoy iqtisodiyoti asosan ishlab chiqarish, eksport va sarmoyaga bog'langan.

Yaponiya (2023)³

YaIM	4,41 trln dollar
Aholi jon boshiga YaIM	35 390 dollar
Yillik YaIM o'sish sur'ati	1,3 %
Global YaIMdagi ulushi	4,19 %

3-jadval

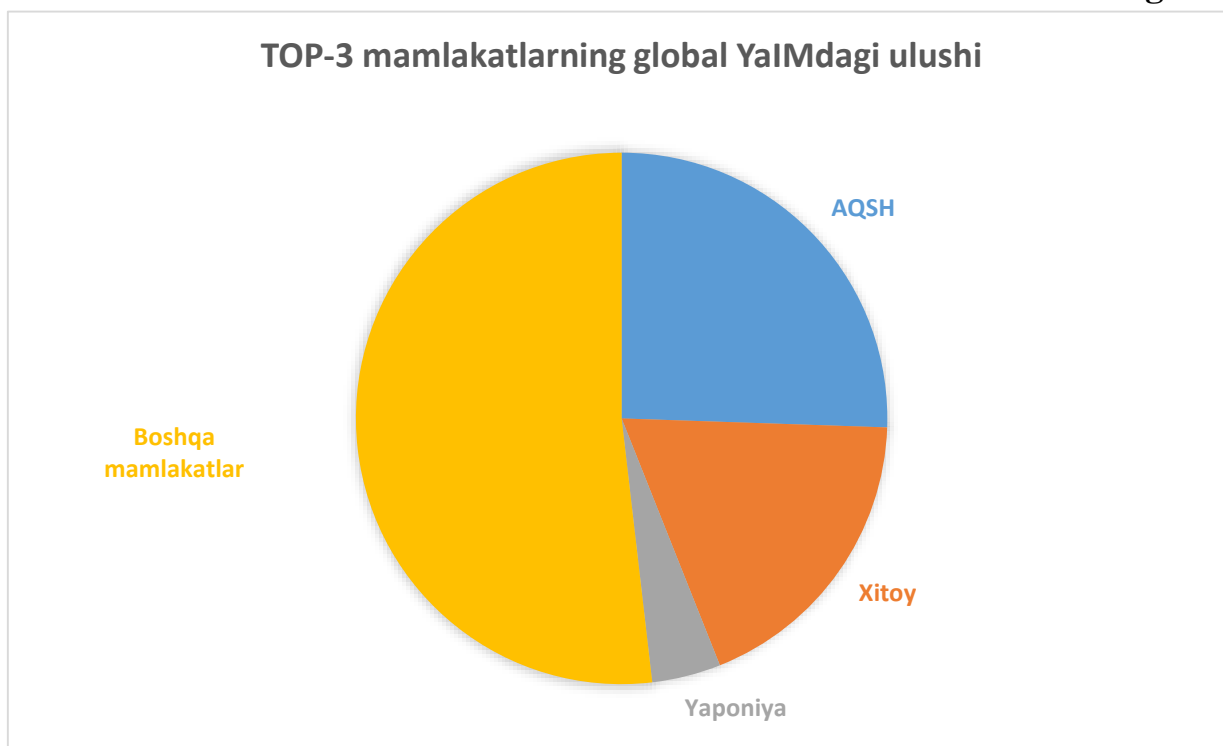
¹ <https://www.theglobaleconomy.com/>

² <https://www.theglobaleconomy.com/>

³ <https://www.theglobaleconomy.com/>

Yaponiyaning iqtisodiyoti ilg'or texnologiyalar, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sanoati bilan ajralib turadi. Mashhur tarmoqlari: avtomobilsozlik, elektronika, mashinasozlik va moliyaviy sohalar.

1-diagramma

Ushbu diagrammada ko'rib turibmiz YaIMda TOP-3 mamlakatlar dunyo YaIMning deyarli yarmi ushbu mamlakatlarga to'g'ri kelmoqda. Bu mamlakatlarning iqtisodiy salohayita yillik o'sish surati 3-5 foizga to'g'ri kelmoqda. Bu orqali mamlakatlar ishlab chiqarish, sanoat, xizmat ko'rsatish va boshqa sohalarda jadallik bilan rivojlanib bormoqda.

Iqtisodiy tengsizlik va qashshoqlikdan tortib, atrof-muhitning tanazzulga uchrashi va geosiyosiy taranglikgacha bo'lgan bugungi global iqtisodiyotning o'zaro bog'liqligi shoshilinch e'tibor va innovatsion yechimlarni talab qiladigan bir qator dolzarb muammolarni keltirib chiqaradi.[2]

Jahon iqtisodiyoti rivojlanishidagi asosiy tashvishlardan biri bu daromadlar tengsizligining keng tarqalgan muammosi bo'lib, bunda boylik taqsimotidagi nomutanosibliklar ijtimoiy birlik va iqtisodiy barqarorlikka tahdid soladi. Boylar va kambag'allar o'rtasidagi tafovut nafaqat qashshoqlikni kuchaytiradi, balki barqaror va inklyuziv o'sish potentsialiga putur yetkazadi.

Jahon iqtisodiyoti oldida turgan yana bir jiddiy muammo - bu atrof-muhitning buzilishi va iqlim o'zgarishi. Tabiiy resurslarning beqaror iste'mol qilinishi issiqxona gazlari chiqindilarining ko'payishi bilan birga ekologik muvozanat va inson farovonligiga jiddiy xavf tug'diradi. Ekologik inqirozlar va global isishning kuchayishi sharoitida iqlim bo'yicha chora-tadbirlar va barqaror rivojlanish amaliyotiga zudlik

bilan ehtiyoj eng muhim bo'lib qoldi. Bundan tashqari, geosiyosiy keskinliklar va savdo mojarolari jahon iqtisodiyotining rivojlanishiga katta to'siqlar keltirib chiqaradi. Kuchli siyosiy noaniqliklar, proteksionistik siyosat va savdo mojarolari global savdo oqimiga investitsion ishonchga to'sqinlik qiladi. Davom etayotgan raqamli transformatsiya va texnologik uzilishlar jahon iqtisodiyoti uchun ham imkoniyatlar, ham muammolarni keltirib chiqaradi. Innovatsiyalar va raqamlashtirish samaradorlik, samaradorlik va ulanishni oshirish va'dasini bersa-da, ular ish o'rinlarini almashtirish, ma'lumotlar maxfiyligi va raqamli tafovut, ijtimoiy-iqtisodiy tengsizliklarni kuchaytirib, ish kelajagini o'zgartirishga oid xavotirlarni keltirib chiqaradi.[3]

Jahon iqtisodiyotini rivojlantirish bo'yicha asosiy ustunlar va tashabbuslarni belgilab beruvchi strategik asoslar quyidagicha:

- Daromadlar tengsizligini kamaytirish, ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish va jamiyatning barcha qatlamlari uchun imkoniyatlardan teng foydalanishni ta'minlashga ustuvor ahamiyat beruvchi siyosatni amalga oshirish.

- Ta'lim, sog'liqni saqlash va ko'nikmalarni o'rgatish sohalariga investitsiyalar kiritish orqali insonlarga iqtisodiy faoliyatda ishtirok etish va undan foyda olish imkoniyatini berish orqali inklyuziv iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish.

- Ish o'rinlari yaratish, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va barqaror rivojlanishga ko'maklashish uchun tadbirkorlik, kichik va o'rta korxonalar va innovatsion ekotizimlarni rag'batlantirish.

Ekologik barqarorlikni ta'minlash:

- Issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish, qayta tiklanadigan energiya manbalariga o'tish va atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha sa'y-harakatlarni kuchaytirishni o'z ichiga olgan ulkan iqlim bo'yicha harakatlar maqsadlariga erishish.

- Atrof-muhit degradatsiyasini yumshatish, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish va biologik xilma-xillikni saqlash uchun barqaror resurslarni boshqarish amaliyotini, aylanma iqtisodiyot modellarini va yashil texnologiyalarni targ'ib qilish.

Global hamkorlik va savdoga ko'maklashish:

- Iqtisodiy barqarorlikni himoya qilish, investorlar ishonchini oshirish va qoidalarga asoslangan savdo tizimini rivojlantirish uchun muloqot, muzokaralar va xalqaro savdo shartnomalariga rioya qilish orqali savdo nizolarini hal qilish.

- Iqtisodiy o'sish, innovatsiyalar va umumiy farovonlik uchun yangi imkoniyatlarni ochish uchun mintaqaviy va ikki tomonlama hamkorlikni osonlashtirish mexanizmlarini mustahkamlash.

Tahlil bo'limida rivojlanish strategiyalarining asosiy ustunlari, jumladan innovatsiyalar, barqarorlik, hamkorlik va moliyaviy barqarorlik chuqur o'rganilgan. Unda ushbu omillar iqtisodiy rivojlanishga, ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal etishga va jahon iqtisodiyotida barqaror o'sishni ta'minlashga qanday hissa qo'shishi o'rganiladi. Ma'lumotlarni tahlil qilish, amaliy tadqiqotlar va nazariy tushunchalar

orqali ushbu bo'lim global miqyosda iqtisodiy taraqqiyotga olib keladigan strategiyalarni to'liq tushunishga qaratilgan.[4]

Xulosa

Xulosa jahon iqtisodiyoti uchun rivojlanish strategiyalari bo'yicha maqolaning asosiy tushunchalari, hissalarini va oqibatlarini umumlashtiradi. Jahon iqtisodiyoti daromadlar tengsizligi, iqlim o'zgarishi, geosiyosiy xavflar va texnologik uzilishlar kabi ko'plab muammolarga duch kelmoqda. Biroq, bu muammolar yanada mustahkam va inklyuziv global iqtisodiyotni qurish uchun innovatsiyalar, hamkorlik va barqaror rivojlanish imkoniyatlarini ham taqdim etadi. Ushbu to'siqlarni tan olish va ularga qarshi turish orqali manfaatdor tomonlar va qaror qabul qiluvchilar barcha uchun umumiy farovonlikni ta'minlaydigan yanada adolatli, barqaror global iqtisodiyotni qurish yo'lida harakat qilishlari mumkin. Umuman olganda, jahon iqtisodiyotining rivojlanishi va istiqbollardagi muammolarga bir qancha tashkilot yoki professor olimlar o'z takliflarini berib turadilar. Buning samarasi o'laroq Global YaIM darajasini o'sish suratida ko'rishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axrorjon o'g'li, I. A. (2024). XXI ASR BOSHLARIGA KELIB XALQARO MEHNAT BOZORI EVOLUTSIYASI VA UNI TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 13(2), 105-114.
2. Axrorjon o'g'li, I. A., & Nurali o'g'li, A. J. (2024). DAVLAT BYUDJETINING ILMIY TADQIQOTLARGA AJRATAYOTGAN MABLAG 'LARI TAHLILI: XORIJ VA MILLIY TAJRIBA. *TADQIQOTLAR. UZ*, 33(1), 186-193.
3. Ilyosov, A. A. U. (2023). Sanoat mahsulotlari eksportining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari: xorij tajribasi va amaliyoti. *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 3(4), 84-90.
4. Ilyosov, A. A. U. (2022). SANOAT EKSPORTI KLASTERLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI. *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 2(2), 23-30.
5. Ilyosov, A. (2023). ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS TO SUPPORT THE EXPORT OF INDUSTRIAL PRODUCTS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE AND PROPOSALS: UDC 339.564: 338.45. 025 (575.121). *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 8(1).